

Karjalan kielen tulevaisuus? ”Ei suata sanuo.”
—
Kielisosiologinen tutkimus Vuokkiniemen kylässä

Kenttätökurssin lopputyö
Helsingin yliopiston
suomalais-ugrilainen laitos
Kevät 2004

Juha Kuokkala
Sonja Laitinen
Tarja Melin
Outi Pynnönen
Kirsimaria Riikola

Sisällys

1. JOHDANTO	1
2. TAUSTAKSI: 1990-LUVUN REVITALISAATIOITOIMIA.....	2
3. VUOKKINIEMEN KYLÄ.....	3
4. INFORMANTTIEN TAUSTATIEDOT.....	4
4.1. Informanttien syntymäpaikat.....	4
4.2. Koulutus ja ammatit	4
5. HAVAINTOJA VUOKKINIEMEN KIELELLISESTÄ TILANTEESTA	5
5.1. Suomen opiskelu	6
5.2. Kielellinen tausta ja kielen valinta.....	7
5.3. Aktiivista monikielisyyttä.....	7
5.4. Karjala arkielämän eri osa-alueilla	8
6. MIELIPIDEKYSelyn tuloksia	9
7. KARJALAN JA SUOMEN SUHDE	18
8. KARJALAN KIELEN TULEVAISUUDENNÄKymiä.....	19
9. YHTEENVETOA	20
9.1. Karjalan ja venäjän suhde	20
9.2. Kielen arvostus	20
9.3. Kielen tukemisen keinoja ja esteitä.....	21
9.4. Kuka voi vaikuttaa?	21
LÄHTEET	22

1. Johdanto

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Vienan Karjalassa sijaitsevan Vuokkiniemen asukkaiden asenteita karjalan kieltä kohtaan sekä karjalan kielen tulevaisuudennäkymiä. Tutkimusta voidaan luonnehtia kielisosiologiseksi. Aineisto on kerätty Vuokkiniemen kylään suuntautuneella suomalais-ugrilaisen laitoksen kenttätutkimuksella toukokuussa 2004, ja se koostuu yhteensä 52 henkilön vastauksista.

Tutkimus toteutettiin haastatteleamalla ihmisiä Vuokkiniemellä valmiin kyselykaavakkeen pohjalta (ks. liite 1). Kaavake koostui taustatiedoista, numeroskaalaisista kysymystaulukoista ja avokysymyksistä. Haastattelijat muotoilivat kysymykset vapaamuotoisesti haastattelutilanteessa ja täyttivät kaavakkeet haastateltavien vastausten mukaan. Taustatietolomakkeessa selvitettiin perustietojen lisäksi haastateltavien kielellinen tausta ja kieli, jota he arkielämässään nykyisin käyttävät eniten. Kysymystaulukoita oli kahdeksan. Niiden avulla kartoitettiin karjalan kielen käyttöä erilaisissa tilanteissa nykyisin ja mahdollisessa tulevaisuudessa sekä ihmisten tyytyväisyyttä kyseisiin seikkoihin. Avokysymysten vastausten pohjalta selvitettiin kielen valintaa eri käyttötilanteissa, karjalan kielen käyttömahdollisuuksia, karjalankielistä mediaa, karjalan kielen tulevaisuutta sekä karjalan ja suomen kielen suhdetta. Kyselyn lisäksi ja vertauskohdaksi pyrittiin myös tekemään havaintoja kyläläisten kielenkäytöstä, vaikka mahdollisuuksia ei ollutkaan informanttien tarkempaan kielelliseen analyysiin kuten esim. Pyöliillä (1996), joka on tehnyt vastaavanlaista tutkimusta aunuksenkarjalasta.

Lähtöoletuksena oli, että karjalan kieli liitettäisiin menneeseen, kenties jo romanti-soituun perinneidentiteettiin ja sen käyttö arkielämässä olisi rajoittunutta. Kieltä käytettäisiin vain yhteisen taustan sekä kielellisen historian jakavien ihmisten kesken, eivätkä ihmiset uskoisi karjalan kielen käyttömahdollisuuksien laajenemiseen. Oletettiin myös, että ihmisillä ei olisi intoa ponnistuksiin karjalan kielen aseman vahvistamiseksi. Suomen kieltä pidettäisiin hyvin läheisenä sukulaiskielenä ja sen osaamista erittäin hyödyllisenä esimerkiksi turismin näkökulmasta, mistä seuraisi kysymys siitä, pitäisi-
kö Vienassa opettaa suomen kieltä.

2. Taustaksi: 1990-luvun revitalisaatiotoimia

1980-luvun lopulla Neuvostoliiton poliittinen ilmapiiri vapautui siinä määrin, että kansallisuus- ja kielikysymyksistä saatettiin ruveta puhumaan avoimemmin ja rehellisemmin. Neuvostoliiton hajottua elokuussa 1991 karjalan kielen revitalisaatiopyrkimykset voimistuivat, mutta mm. Karjalan tasavallan taloudellisten vaikeuksien vuoksi revitalisaatiota ei ole tuettu tarpeeksi.

Lastentarhoissa tavallinen opetusmuoto on 90-luvun alusta ollut ns. karjalan puolituntiset, jolloin lapsia perehdytetään karjalan kieleen ja kulttuuriin leikin, lorujen ja satujen avulla pari kertaa viikossa. Lastentarhoissa ja kouluissa on myös pidetty ns. karjalaisia gornitsoja, joissa lapset laulavat ja esiintyvät karjalaksi vanhemmilleen. Lastentarhan johto ja paikalliset opetusviranomaiset esittelevät tällaista toimintaa yleisinä. Tunti tai pari viikossa ei kuitenkaan takaa minkäänlaista karjalan taitoa lapsille, joiden kotona yleensä puhutaan yleensä pelkkää venäjää.

1990-luvun alussa Uhtualla yritettiin elvyttää lasten karjalan kielen oppimista. Uhtua-seura ryhtyi tukemaan erästä Uhtuan lastentarhaa, jonka toiminnan oli tarkoitus muuttua kokonaan karjalankieliseksi. Hanke ei kuitenkaan tuottanut toivottuja tuloksia. Ilmeisesti tarhassa alettiin hankkeen käynnistyttyä opettaa karjalaa pari tuntia viikossa, mutta työkielenä säilyi venäjä. 1999 päädyttiin kokeilemaan kokonaan karjalankielistä lastentarhaa, ns. kielipesää, jossa käytettäisiin alusta asti joka tilanteessa karjalaa, vaikka lapset eivät pesään tullessaan sitä ymmärtäisikään. Ensimmäinen kielipesäryhmä aloitti toimintansa syyskuussa 2000, toinen syksyllä 2002. Tulokset ovat olleet hyviä.

Huolta on aiheuttanut kielipesälasten siirtyminen kouluun. Karjalan kielen opetuksen viikkotuntimäärät ovat aivan liian pieniä, jotta opetus voisi vaikuttaa kielitilanteeseen. Taloudellisten olojen kiristyttyä 90-luvun loppupuolella monissa kouluissa karsittiin juuri karjalan kielen opetusta, koska sillä ei ole virallista asemaa kouluissa. Vain joka neljäs karjalainen lapsi opiskelee koulussa karjalaa. Pätevistä opettajista on pula – konkreettinen ongelma ovat opettajien huonot palkat, joiden takia nuoria on vaikea houkutella töihin kylä- ja syrjäseutujen kouluihin. (Ks. Pasanen 2003.)

3. Vuokkiniemen kylä

Vuokkiniemi on 500 asukkaan kylä, joka kuuluu nykyään Kostamuksen piiriin. Aikaisemmin Vuokkiniemi oli osa Kalevalan (Uhtuan) piiriä. Kylän keskus sijaitsee Lammasjärven ja Ylä-Kuittijärven välisellä niemellä, jota halkoo hiekkaharju eli tšärkkä.

Vuokkiniemi on ikärakenteeltaan hyvin tyypillinen maaseutukylä. Suurin osa asukkaista on keski-ikäisiä tai vanhuksia. 18–40-vuotiaita ei juuri ole, sillä kylässä ei ole heille työpaikkoja. Ainoat mahdolliset työpaikat ovat koulu, lastentarha, kyläneuvosto, posti, kolme kauppaa ja terveysasema. Nuoret muuttavat aluksi muualle (esim. Petroskoihin) opiskelemaan ja sen jälkeen asettuvat paikkakunnalle, joka voi tarjota heille työtä.

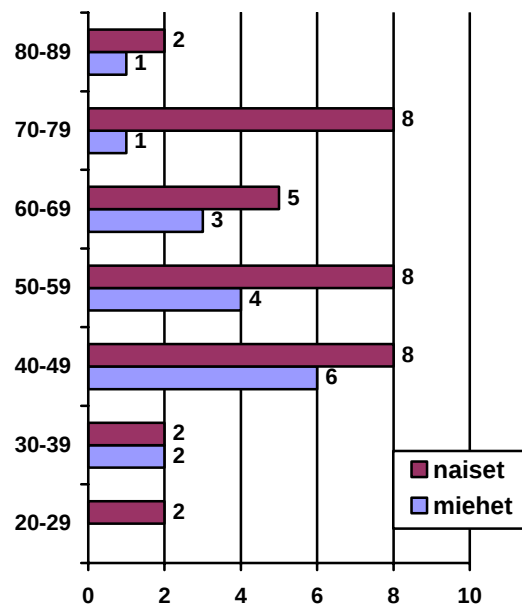
Vuokkiniemi on yksi Vienan Karjalan karjalaisimmista kylistä: asukkaiden arvion mukaan noin 75 % on karjalaisia. Tästä huolimatta lapset ja nuoret puhuvat yleensä vain venäjää kuten muuallakin Karjalassa. 1930-luvulla koko Vienan alueelle siirrettiin metsätyövoimaa muualta Neuvostoliitosta. Alueelle tuli erityisesti venäläisiä ja valkovenäläisiä, mikä näkyy myös Vuokkiniemellä seka-avioliittoina. Vuokkiniemellä asuu myös paljon Neuvostoliiton aikana likvidoiduista lähikylistä muuttaneita ihmisiä. Haastatelluista heitä oli yhtä paljon kuin Vuokkiniemellä syntyneitä.

Vuokkiniemen murre kuuluu vienankarjalaan, joka on karjalan kielen murteista kaikkein lähimpänä suomen kieltä. Lisäksi vuokkiniemeläisillä on aiempina vuosina ollut paljon yhteyksiä suomalaiskyliin, joten kieleen on saatu sitäkin kautta suomalaisvaikutteita. – Tutkimukseen otetut lainaukset haastatelluilta on pyritty esittämään alkuperäisessä muodossa, kuitenkin siten, että (vienankarjalankin nykyortografian mukaisesti) suhu-š:ää merkitään tavallisella s:llä. Useimmat suomenmukaisuudet repliikeissä selittyvät sillä, että haastateltavista monet osasivat enemmän tai vähemmän suomea ja mukauttivat puhettaan suomalaisten haastattelijoiden seurassa.

4. Informanttien taustatiedot

Haastatteluaineistoa on yhteensä 52 vuokkiniemeläiseltä. Valtaosa oli iältään yli 40, mikä johtui siitä, että nuoremman polven edustajia oli vaikeampi tavoittaa – heijastellen osittain sitä tosiasiaa, että kouluiän ohittaneet nuoret eivät juurikaan jää kylään asumaan – ja toisaalta haastattelut tehtiin suomen ja karjalan kielellä, eikä nuoremman polven karjalantaito ole enää kovin vahva. Haastatelluista 17 oli miehiä ja 35 naisia. Jakautuminen eri ikäryhmiin näkyy oheisesta kaaviosta.

Informanttien ikäryhmät

4.1. Informanttien syntymäpaikat

Haastatelluista 22 on syntynyt Vuokkiniemellä ja lopuistakin lähes kaikki jossakin lähiseudun kylässä. Syntymäpaikat on koottu viereiseen taulukkoon ryhmittäin siten, että ensin ovat Vuokkiniemeä lähimpänä ja viimeiseksi kauimpana sijaitsevat paikat.

4.2. Koulutus ja ammatit

Suurin osa haastateltavista on peruskoulun lisäksi käynyt jonkinlaisen ammattikoulun tai opiston (25), neljä yliopiston ja 21 pelkän peruskoulun (tai osan siitä). Monet ovat oppineet ammatin työssään. Ammatit ulottuivat opettajista, keittäjistä ja muista

Paikka	Informanteja
Vuokkiniemi	22
Akonlahti	1
Kalevalan piiri	1
Kivijärvi	1
Kontokki	1
Kostamus (vanha kylä)	4
Köynäsjärvi	1
Latvajärvi	2
Martovaara	1
Mörkkö	1
Pirttilahti	1
Tollonjoki	3
Uhtua	3
Venejärvi	1
Vuonninen	1
Belomorsk	1
Haikola	2
Kepa	1
Riihijoki, Kemin piiri	1
Petroskoi	1
Viltjärven piiri, Etelä-Karjala	1
Siperia	1

kylän julkisten laitosten toimista maa- ja metsätalouden tehtäviin. Huomattava osa haastatelluista (23) oli tosin nykyisin eläkkeellä tai työttöminä.

Tarkemmat informanttikohtaiset taustatiedot, sisältäen myös seuraavassa luvussa esitellyt kielelliset taustat, löytyvät taulukoituna liitteestä 2. Informanttien alkuperäinen numerointi 1–54 on taulukossa säilytetty kyselylomakkeisiin vertailun helpottamiseksi, vaikka kaksi lomaketta on vaillinaisuutensa takia jätetty pois lopullisesta aineistosta. Nimilyhenne on muodostettu informantin etu- ja sukunimen kahdesta ensimmäisestä kirjaimesta, ja kieli- ja kansallisuuslyhenteet ovat seuraavat: k = karjala(inen), v = venäjä (venäläinen), s = suomi (suomalainen).

5. Havaintoja Vuokkiniemen kielellisestä tilanteesta

Lähes kaikki haastatellut (46) ovat oppineet ensiksi karjalan, kaksi venäjän, neljä taas on oppinut molemmat kielet yhtä aikaa. Ensikielenään karjalan oppineista 44 pitää karjalaa myös äidinkielenään, yksi pitää äidinkielenään molempia ja yksi venäjää. Molemmat kielet oppineista vain yksi pitää molempia kieliä äidinkielenään, kolme muuta pitävät äidinkielenään karjalaa. Venäjän lapsena oppineet pitävät luonnollisesti venäjää äidinkielenään.

Vaikka suurin osa on oppinut ensikielenään karjalan, yleisimpänä kielenään sitä puhuu enää 35 ja kotikielenä vain 27 eli noin puolet. Karjalan ensikielenään oppineista kuusi puhuu enimmäkseen venäjää, kuusi karjalaa sekä venäjää ja yksi (suomen opettaja) sanoi puhuvansa karjalaa, venäjää ja suomea. Molemmat kielet samaan aikaan oppineista karjalaa puhuu yleisimmin käyttämänään kielenä kaksi, venäjää yksi ja molempia yksi. Karjalan ensikielenään oppineista 11 puhuu kotikielenään karjalaa ja venäjää, viisi venäjää ja neljä enimmäkseen venäjää. Molemmat kielet oppineista karjalaa puhuu kotikielenään yksi, karjalaa ja venäjää yksi ja enimmäkseen venäjää kaksi.

Tutkimuksesta on havaittavissa tietty suunta: ensikielestä ja äidinkielestä yleisimpään kieleen ja tästä kotikieleen siirryttäessä karjalan osuus vähenee koko ajan ja venäjän sekä molempien kielten käyttö lisääntyy. Kielen käyttö on suunnilleen samanlaista niin yleisimmän kuin kotikielenkin kohdalla sellaisilla puhujilla, jotka eivät enää käytä yleisimpänä kielenään karjalaa. On myös havaittavissa, että kaikki yleisimmin karjalaa

puhuvat käyttävät myös kotonaan karjalaa: joko pelkästään sitä tai karjalaa ja venäjää melko tasapuolisesti.

k = karjala v = venäjä k/v = karjala ja venäjä v/k = enimmäkseen venäjä
k/v/s = karjala, venäjä ja suomi

Ensikieli:

k	46/52	88 %
k/v	4/52	8 %
v	2/52	4 %

Äidinkieli:

k	47/52	90 %
k/v	2/52	4 %
v	3/52	6 %

Yleisin kieli:

k	35/52	67 %
k/v(v/k)	7/52	13 %
v	9/52	17 %
k/v/s	1/52	2 %

Kotikieli:

k	26/52	50 %
k/v	13/52	25 %
v/k	6/52	12 %
v	7/52	13 %

5.1. Suomen opiskelu

Suurin osa haastatelluista (43) on opiskellut suomea jollakin tavalla. Vuosina 1919–1939 syntyneet (kahta lukuun ottamatta) ovat ainakin osittain käyneet suomenkielistä koulua. 13 on käynyt koulun kokonaan suomeksi, neljä taas on käynyt ensimmäiset luokat

suomeksi ja loput venäjäksi. 23 on opiskellut suomea venäjänkielisessä koulussa ja yksi yliopistossa, kaksi on opetellut suomea itse lehtiä ja kirjoja lukemalla ja kolme on asunut Suomessa vähän aikaa (näistä kaksi opiskellut suomea muutenkin). Vain kahdeksan ei ole opiskellut lainkaan suomea. Muutama ihminen ei ollut osannut lainkaan venäjää kouluun mennessään, ja pari ei vielääkään osannut venäjää hyvin.

5.2. Kielellinen tausta ja kielen valinta

Suurin osa haastatelluista on karjalaisten vanhempien lapsia. Suurin osa on myös naimisissa toisen karjalaisen kanssa. Seitsemän isä oli venäläinen, yhden valkovenäläinen ja yhden ukrainalainen. Kahden äiti oli venäläinen. Viiden aviomies on venäläinen, kahden valkovenäläinen ja yhden inkerinsuomalainen. Kahden vaimo on venäläinen. Vanhempien tai puolison erikielisyys (muu kuin karjala) ei näytä johtavan siihen, että karjalan kieltä puhuva perheenjäsen siirtyisi käyttämään enimmäkseen venäjää. Tätä huomiota tukee 14 tapausta kahdestakymmenestä. Otoksemme perusteella vaikuttaa siltä, että äidin erikielisyys vaikuttaa lapsen pääkielen määräytymiseen enemmän kuin isän erikielisyys. Alun perin pelkkää karjalaa puhuneista ja nykyään yleisimmin muuta puhuvista (k/v, v/k, v) vain kaksi kolmestatoista on taustaltaan sellaisia, että toinen vanhempi on muu kuin karjalainen, ja vain kolmella puoliso ei ole karjalainen. Samoin on kotikielen kohdalla: vain viidellä 21:stä molemmat vanhemmat eivät ole karjalaisia ja viidellä puoliso ei ole karjalainen. Alun perin kaksikielisistä (4) kukaan ei ole siirtynyt pelkästään venäjän puhujaksi. Toisaalta vain yksi taustaltaan ei-karjalainen on siirtynyt puhumaan pelkästään karjalaa. Samoin vain kaksi niistä karjalaisista, joiden puoliso on muu kuin karjalainen, puhuu ainoastaan karjalaa.

5.3. Aktiivista monikielisyyttä

Lähes kaikki pitivät kielen valintaa tietoisena ratkaisuna: karjalaisille puhutaan karjalaa ja venäläisille venäjää. Muutama sanoi puhuvansa myös venäläisille karjalaa, mikäli he ymmärtävät sitä. Aika monet sanoivat, että kielen valinta riippuu seurasta. Vanhoille ihmisille puhutaan enemmän karjalaa ja nuorille venäjää. Sekaseurassa kieleksi valitaan usein venäjä, jotta venäläiset eivät tuntisi itseään ulkopuolisiksi. Aika harva ajatteli, ettei tiedostaisi, milloin puhuu toista kieltä ja milloin toista. Jotkut kuitenkin sanoivat puhuvansa sekakieltä ja ”milloin mitäkin”.

Havaintojemme perusteella vuokkiniemeläiset näyttävät olevan hyvin selvillä omasta kielenkäytöstään. Tarkkailimme 22 ihmisen kielenkäyttöä toisen paikallisen läsnä ollessa. 18 arvioi kielenkäyttöään todellisuutta vastaavasti. Neljä ei tiedostanut puhuvansa myös venäjää tietyissä tilanteissa. Eräs haastateltava kertoi puhuvansa miehelleen karjalaa, mutta vaihtoi selvästi koodia melkein koko ajan tämän kanssa puheessaan. Eräs toinen taas ilmoitti puhuvansa venäläisille ja nuorille karjalaisille enimmäkseen karjalaa, vaikka nämä vastaisivatkin venäjäksi. Osoittautui kuitenkin, että hän puhui nuoren karjalaisen kanssa pelkästään venäjää. Tällaisia tapauksia ilmeni useampia: eräs haastateltavista väitti puhuvansa vaimolleen vain karjalaa, mutta vaihtoi myös koodia, tosin vaimon aloitteesta, eräs toinen puolestaan sanoi puhuvansa lapsenlapsilleen karjalaa, mutta puhui kuitenkin karjalaa ja venäjää sekaisin. Koodinvaihto näyttää ainakin näissä tapauksissa olevan tiedostamatonta.

5.4. Karjala arkielämän eri osa-alueilla

Seuraavaan taulukkoon on koottu haastateltujen näkemyksiä siitä, missä arkielämän yhteyksissä karjalan kieltä voi ja missä sitä ei voi käyttää. Numero kertoo, kuinka moni on maininnut kyseisen yhteyden.

Karjalaa **voi** käyttää:

joka paikassa Vuokkiniemellä	21
(ja Uhtualla)	
kotona	12
kaupassa	12
vapaa-ajalla, ystävien kanssa	6
töissä	5
vanhempien kanssa	2
mummojen kanssa	1
turistien kanssa	1
harrastusten parissa	1
virastoissa	1
kyläneuvostossa	1

Karjalaa **ei voi** käyttää:

virallisissa yhteyksissä	8
postissa	7
töissä	5
Kostamuksessa (ylipäänsä)	5
terveyskeskuksessa	2
harrastusten parissa	1
venäläisten kanssa	1
Petroskoin-junassa	1

Todellisuudessa karjalaa ei voinut keväällä 2004 käyttää Vuokkiniemellä postissa eikä terveyskeskuksessa, muualla kylläkin.

Suurimman osan (27) mielestä karjalaa tulisi voida käyttää kaikilla arkielämän osa-alueilla. Seitsemän oli kuitenkin sitä mieltä, ettei näin tule käymään, ja kolme uskoi, että asia on jo näin. Kolmesta ei osannut sanoa, ei antanut selvää vastausta, ei ottanut kantaa tai vastasi ”ei välttämättä”. Kaksitoista oli (ehdottomasti) sitä mieltä, ettei karjalaa tarvitse voida käyttää joka paikassa. Tätä perusteltiin mm. sillä, että kaikista tärkeintä on tulla ymmärretyksi. Suurin osa osaa venäjää hyvin, joten asiat voi myös helposti hoitaa sillä kielellä. Mikäli jollakulla on ongelmia venäjän puhumisen kanssa, häntä voidaan auttaa esimerkiksi tulkkamalla.

Eräs nuorehko vastaaja kertoi käyttävänsä karjalaa ystävänsä kanssa salakielenä vaikkapa ravintolassa.

6. Mielipidekyselyn tuloksia

Näkemyksiä karjalan kielen käytöstä koottiin numeerisiin taulukoihin koskien kahdeksaa eri elämänaluetta: karjalan kielen opetus, sen käyttö opetuskielenä, työelämä, vapaa-aika, perhe ja suku, viralliset yhteydet, tiedotusvälineet sekä perinnetapahtumat. Kustakin aihepiiristä kirjattiin vastaajan näkemys nykytilanteesta ja tulevaisuudennäkymistä sekä tyytyväisyydestä niihin asteikolla 0–5 (0 = ei käytetä lainkaan / erittäin tyytymätön, 5 = käytetään aina tai erittäin paljon / erittäin tyytyväinen). Viidentenä kohtana lomakkeessa oli näkemys ihmisten vaikutusmahdollisuuksista, mutta tähän saatiin niin heikosti vastauksia, että kysymys jätettiin pois yhteenvetotaulukoista.

Luvut on esitetty prosentteina.

Mielipiteenne karjalan kielen opetuksesta?

	0	1	2	3	4	5	eos/tyhjiä
Nykytilanne	63	24	4	2	4	0	4
Tyytyväisyys nykytilanteeseen	8	35	12	13	17	10	6
Tulevaisuudennäkymät	6	23	2	8	19	4	38
Kuinka paljon toivoisitte parannusta tilanteeseen?	16	6	0	6	25	31	17

Vuokkiniemellä ei tällä hetkellä opeteta karjalan kieltä oppiaineena. Sen sijaan koululla toimii kerran viikossa kokoontuva karjalan kielen vapaaehtoinen kerho, jonka toiminta ei sisälly opetusohjelmaan. Suurin osa vastaajista tuntui tietävän, ettei karjalaa varsinaisesti opeteta kouluissa. Osa tosin ilmoitti olevansa liian vanhoja tietääkseen, mitä koulumaailmassa nykyään tapahtuu. Vallitsevaan tilanteeseen ei oltu tyytyväisiä: peräti 68 % toivoi tilanteeseen parannusta, 31 % erittäin voimakkaastikin. ”Kun Karjalan kylässä asuu, pitää osata karjalaa.” Syitä karjalan opetuksen kehnoon tilaan tiedettiin moniakin: ”Pieniin kyliin ei haluta tulla opettamaan.” ”Jotkut vanhemmat suosivat englantia tai suomea.” ”Karjala on paremminkin kotikieli.”

Ne, joiden mielestä karjalan opetusta ei tarvittaisikaan, perustelivat mielipidettään karjalan hyödyttömyydellä: ”Ei tarvitse, sotkee suomen ja venäjän oppimista.” ”Opettaahan voi vaikka japania, mutta tarvitaanko sitä? Ei se auta, että opetetaan koulussa, kun kotona ei puhuta.” ”Suomen kieltä kun opetetaan, kyllä se karjalakin sitten ymmärretään.”

Tulevaisuus tuntui olevan vuokkiniemeläisille melkoinen arvoitus. Enemmistö ei osannut sanoa mitään, mutta positiivisiakin odotuksiakin oli: ”Tulee tulee tulee [karjalan opetusta], uutisten mukkaan tulee, herrat Petroskoissa on sanoneet niin.”

Mielipiteenne karjalan kielestä opetuskielenä?

	0	1	2	3	4	5	eos/tyhjiä
Nykytilanne	90	4	0	0	0	0	6
Tyytyväisyys nykytilanteeseen	6	10	6	13	29	23	13
Tulevaisuudennäkymät	38	19	2	4	2	0	35
Kuinka paljon toivoisitte parannusta tilanteeseen?	27	13	2	6	8	12	33

Vienankarjala ei koskaan ole ollut koulujen opetuskieli. 90 % vastaajista tämän tiesikin, mutta 4 % piti kuitenkin sen nykyistä käyttöä erittäin vähäisenä – ei siis kuitenkaan olemattomana. Eräs syy tähän näkemykseen saattaisi olla se, että suomen ollessa opetuskielenä ennen vuotta 1954 karjalaiset opettajat saattoivat toisinaan puhua karjalaa. Eräs vastaajista sanoi myös, että suomen opetuksessa käytetään karjalaa.

Nykytilanteeseen, jossa opetus on venäjänkielistä, oltiin varsin tyytyväisiä. ”Kun ei ole edes kirjoitusta karjalan kielessä”, perusteli eräs haastateltu. Karjalan kielen opetuskäyttöä pidettiin utopistisena ajatuksena. Opettajia ei olisi, koulukirjoja ei olisi, edes vaadittavaa sanastoa eri oppiaineiden tarpeisiin ei olisi olemassa. Karjalankielinen kouluoppi olisi myös haitaksi venäjänkielisiin jatkokoulutuspaikkoihin siirryttäessä. ”Aikaisemmin olisi ollut hyvä, nyt ei ole toivoakaan.”

Muutama oli kuitenkin eri mieltä: ”Kyllä se onnistuisi, ei olisi liian vaikeaa lapsille.” ”Liikunnan tunneilla voisi aloittaa pikkuhiljaa.”

**Näkemyksenne karjalan kielen
asemasta työelämässä?**

	0	1	2	3	4	5	eos/tyhjiä
Nykytilanne	8	17	15	33	13	4	10
Tyytyväisyys nykytilanteeseen	2	4	6	13	25	21	29
Tulevaisuudennäkymät	10	15	13	15	6	2	38
Kuinka paljon toivoisitte parannusta tilanteeseen?	23	12	2	2	19	2	40

Nuoremmat vastaajat kertoivat käyttävänsä töissä yleensä venäjää. Vanhainkodin henkilökunta ilmoitti puhuvansa karjalankielisten asukkaiden kera karjalaa, mutta työtovereiden kesken venäjää, vaikka nämä olisivatkin karjalaisia ja karjalantaitoisia. Vanhempi polvi ei osannut arvioida karjalan käytön määrää nykyään, mutta oletti sen olevan vähäisempää kuin muutamia vuosikymmeniä sitten, jolloin Vuokkiniemen sohoosin työväki oli valtaosin karjalankielistä. Useat vastaajat korostivat töissä tapahtuvaa kielenvaihtoa. Karjalaisten työtoverien kanssa puhutaan karjalaa, venäläisten kanssa venäjää. Muutama totesi, että joistakin erityisaloista, vaikkapa auton osista, on vaikea keskustella karjalaksi. Useimmat kuitenkin olivat työskennelleet ammateissa, joiden vaatima sanasto on karjalaksikin olemassa, esimerkiksi peltotöissä tai karjakoina.

Venäjän kielen käytön arvioitiin lisääntyvän ja karjalan vähentyvän: ”Ei lisäänny, vaikka toivoisi niin ei se lisäänny.” ”Venäläiset ei tykkää, jos puhutaan karjalaa.”

Näkemyksenne karjalan kielen asemasta harrastusten parissa?

	0	1	2	3	4	5	eos/tyhjiä
Nykytilanne	2	2	6	21	27	25	17
Tyytyväisyys nykytilanteeseen	0	0	4	8	13	54	21
Tulevaisuudennäkymät	0	8	8	13	15	21	35
Kuinka paljon toivoisitte parannusta tilanteeseen?	44	2	0	4	10	0	40

Vuokkiniemellä ei juurikaan ole harrastusmahdollisuuksia. Naisten laulupiiri kokoontuu noin kerran viikossa. Siellä lauletaan suomen- ja karjalankielisiä lauluja. Marttojen toiminta on myös aktiivista. Suurin osa martoista oli äidinkieleltään karjalaisia. Koko-uksissa käytettiin havaintojemme mukaan sekä karjalaa että venäjää. Osa karjalankielisistä martoista käytti venäjää myös keskenään. Varsinkin martat pitivät karjalan käyttömahdollisuuksia harrastustoiminnassa hyvinä. Miespuoliset vastaajat eivät harrastaneet muuta kuin metsästystä ja kalastusta. Mikäli heillä oli seuraa kalassa tai metsällä, kielen valinta riippui siitä, kumpaa oli helpompi yhdessä käyttää.

**Mielipiteenne karjalan kielen asemasta
perheen ja suvun parissa?**

	0	1	2	3	4	5	eos/tyhjiä
Nykytilanne	0	6	19	37	23	12	4
Tyytyväisyys nykytilanteeseen	8	17	13	10	17	21	13
Tulevaisuudennäkymät	2	17	23	12	13	4	29
Kuinka paljon toivoisitte parannusta tilanteeseen?	15	4	0	2	27	17	35

Vuokkiniemellä tuntuu olevan tavallisinta, että lasten kanssa puhutaan venäjää, vanhemmille ihmisille taas karjalaa. Eräs haastatelluista sanoi puhuvansa tyttärelleen venäjää, koska pelkää puhuvansa karjalaa väärin. Mainittiin myös, että ne nuoret, jotka tähtäävät Suomeen opintoihin tai töihin, opettelevat ja puhuvat karjalaa, muut eivät. Karjalaa opetellaan, ”kun on tarvis”. Lapsia ei voi pakottaa puhumaan karjalaa, heidän täytyy itse olla siitä kiinnostuneita.

Useimmat olivat sitä mieltä, että ”pitäisi karjalaa puhua, kun on karjalaini kylä”, ja ”säilyttää pitäy karjalan kieltä”. Monet iäkkäämmistä ihmisistä ajattelivat, että ”meistä kun aika loppuu, [aletaan puhua venäjää]”. Tilanteen toivotaan muuttuvan, mutta vain harvoissa perheissä vanhemmat yrittävät itse vaikuttaa asiaan. Sanottiin myös, että karjalaa puhutaan enemmän sellaisissa perheissä, joihin kuuluu vanhoja ihmisiä. Aktiivisimpia tuntuisivatkin olevan isovanhemmat: ”Lähes huan heilä: puhukkaa karjalua.” Monet vastaajista sanoivat, että lapset ymmärtävät kyllä karjalaa, vaan eivät puhu, ja tulevaisuudessa eivät varmasti puhu omille lapsilleen karjalaa.

Mielenkiintoista oli, että kaikesta huolimatta monet olivat sitä mieltä, että ”vuokkiniemeläiset hyö kaikki paissah karjalaksi”, Vuokkiniemellä puhutaan enemmän karjalaa kuin muualla, ja ”nyt enämpi ruvetah puhumaan omaa kieltä”.

**Karjalan kielen käyttömahdollisuudet
virallisissa yhteyksissä ja asioinnissa?**

	0	1	2	3	4	5	eos/tyhjiä
Nykytilanne	62	8	6	10	6	6	4
Tyytyväisyys nykytilanteeseen	0	15	4	21	37	13	10
Tulevaisuudennäkymät	13	29	6	12	6	0	35
Kuinka paljon toivoisitte parannusta tilanteeseen?	23	10	6	12	23	4	23

Vuokkiniemellä voi asioida karjalaksi kaikkialla paitsi postissa ja terveyskeskuksessa. Moni vastaajista piti tärkeänä sitä, että kyläneuvostossa voi puhua karjalaa. Lähimässä kaupungissa Kostamuksessa karjalaa ei vastaajien mukaan ymmärretä – eikä muissakaan kaupungeissa. ”On utopiaa, että voisi asioida karjalaksi”, sanoi eräs vastaajista. ”Eihän sitä ole virkamiehiä jotka karjalaa osaisi.” ”Venäjän kielellä ne hoitau kaikki - - ka eihän ne meistä (vanhuksista) välitä. Se on Venäjän valtakunnassa se Karjala, eihän se itse päättä näistä.” Useimmat (vanhemmat) ihmiset eivät usko, että karjalaksi voisi asioida vielä heidän elinaikanaan. Uusi kielilaki mahdollistaisi virallisten asioiden hoitamisen myös karjalan kielellä, mutta lain tuloon uskoo vain muutama, ja hekin arvelevat sen tulevan ehkä vuosien päästä. Muutostoiveet vaihtelevat: moni sanoi, että ”olishan se mukavaa”, jos voisi ”omalla kielellä” asioida. Toisaalta ”meillä vanhoila on samantekevää”, koska ei tarvitse enää hoitaa kovin paljon asioita ja kaikki tulevat toimeen venäjän kielellä – kuka paremmin, kuka huonommin. ”Tolkkuun myö piäsemmä.”

Karjalan kielen käyttö tiedotusvälineissä?

	0	1	2	3	4	5	eos/tyhjiä
Nykytilanne	6	15	23	23	23	2	8
Tyytyväisyys nykytilanteeseen	0	13	17	6	40	13	10
Tulevaisuudennäkymät	0	6	10	27	13	0	44
Kuinka paljon toivoisitte parannusta tilanteeseen?	15	4	0	12	25	15	29

Tiedotusvälineet eivät herättäneet haastatelluissa suuria tunteita. Tavallisinta oli, että vastaaja oli tyytyväinen nykytilanteeseen – karjalan kieltä käytetään joissakin lehdissä, TV:ssä ja radiossa vain hiukan tai ei lainkaan – mutta lisäys ei olisi pahasta, joskin se on melko samantekevää. Tulevaisuus näytti useimpien mielestä hämärältä; ”ei suata sanuo” oli yleisin vastaus. Karjalankielisiä lehtiä pidettiin laadukkaina, mutta kalliina. Moni sanoi, ettei heillä yksinkertaisesti ole varaa tilata niitä. Joidenkin mielestä karjalan kieltä ei tällä hetkellä käytetä tiedotusvälineissä lainkaan. Useat vastaajista eivät kuitenkaan olleet erityisen kiinnostuneita aiheesta ylipäänsä. Lisäksi mainittiin, ettei ole väliä, käytetäänkö tiedotusvälineissä venäjää vai karjalaa – tärkeintä on ymmärtäminen.

Jotkut olivat sitä mieltä, että venäjää tai suomea on helpompi lukea kuin karjalaa, eivätkä ihmiset edes halua lukea karjalaksi. Ja ”venäjänkielisiä ilmestyy niin paljon, ettei ehdi lukea”. Toisessa ääripäässä olivat ne, jotka halusivat lisää karjalaa tiedotusvälineisiin, koska ”Karjalassa pitäy olla oma kieli” ja ”paljon on rahvasta, kun ei ollenkaan ymmärrä venäjä”. Nimenomaan vienankarjalan merkitystä korosti muutama vastaaja. Esimerkiksi Oma mua -lehdestä sanottiin, että livvi (aunuksenkarjala) kuulostaa ”plätkytykseltä”. (Livviä kuvailtiin muutenkin hyvin värikkäästi.)

Karjalan kielen vähäisyyden syitä mainittiin useita, on mm. materiaali- ja raha- ja kysyntäongelmia. "Valtiolta ei ole kiinnostunut karjalan kielen ja kulttuurin tukemisesta"; "köyhyyden tähän ei tule [lisää lehtiä]"; "karjalankieliset lehdet häviävät, koska ei ole kirjoittajia". TV-ohjelmia "supistettiin vuodenvaihteessa hirmulailla; näyttää siltä, että kaikki aina vain vähenee".

Muutamilla vastaajilla oli myös parannusehdotuksia: pitäisi olla lastenlehtiä ja "karjalan lapsien lähetys, tarinoita mukavien kuvien keralla", vaikka vain 10 min. päivässä, ennen uutisia tms. Toivottiin myös enemmän karjalankielisiä kulttuuriohjelmia – tekstitys voisi olla venäjäksi. "Enemmän pitäisi panostaa levitykseen ja mielenkiintoihin juttuihin, jotta ihmiset viitsisivät lukea."

Karjalan käyttömahdollisuudet etnisiteetin ja perinteiden vaalimiseen liittyvissä yhteyksissä?

	0	1	2	3	4	5	eos/tyhjiä
Nykytilanne	0	8	19	40	13	6	13
Tyytyväisyys nykytilanteeseen	0	12	6	23	23	13	23
Tulevaisuudennäkymät	0	12	4	23	15	10	37
Kuinka paljon toivoisitte parannusta tilanteeseen?	8	4	0	10	21	10	48

Perinteitä ja etnisiteettiä koskeviin kysymyksiin tuli kaikkein vähiten vastauksia. Lisäksi kysymysten muotoilu oli vaihtelevinta, ja sen huomaa myös vastauksista. Yleisesti ottaen perinteiden vaalimisen katsottiin olevan hyvä asia, "nostaa vähän karjalaisten häntää pystyyn"; "toiminta on aina tervetullutta - - ihmisistähän se on kiinni". Perinteitä pidetään yllä, "jos löytyy ihmisiä, jotka viitsivät ruveta itseään rasittamaan – se on

aika paljon sellaisten henkilöiden niskoilla”. Suurin osa vastaajista on varsin tyytyväinen vallitsevaan tilanteeseen, mutta pitää kuitenkin karjalan kielen käytön lisäämistä toivottavana. Jotkut sanoivat, että lasten pitäisi oppia karjalaa, ettei karjalainen kulttuuri unohtuisi – jos kieli häviää, häviää kulttuurikin. Kielen pitäisi ”tarttua kiinni” jo nuorena, karjalaa pitäisi puhua kodeissa, opettaa koulussa, sitä pitäisi olla TV:ssä, radiossa, lehdissä, kirjoissa, joka paikassa. Niin lapset oppisivat. Joissakin perheissä opetetaan lapsille karjalaisia tapoja jne., mutta tämä ei ilmeisesti ole kovin tavallista.

Muutamat haastatelluista mainitsivat, että karjalan kielen säilymisessä auttaa se, että Vuokkiniemellä käy paljon suomalaisia. ”Onhan noita juhlia - - Suomesta suakka tulou paljon rahvasta tänne”; ”Nyt tuntuu, että sitä paljon enemmän käytetään karjalan ja suomen kieltä - - kun Suomen kanssa ollaan ystäviä.”

7. Karjalan ja suomen suhde

Osa avokysymyksistä käsitteli karjalan ja suomen kielen suhdetta. Suurin osa vastaajista (49) sanoo puhuvansa karjalaa, kaksi luonnehtii puhumaansa kieltä sekakieleksi ja yksi sanoo puhuvansa pääasiassa venäjää. Suomessa asuvien sukulaistensa kanssa suomea puhuu vastaajista 22, karjalaa neljä, sekä suomea että karjalaa sekaisin kahdeksan ja yhdeksän vastaajista sanoo, että molemmat puhuvat omaa kieltänsä (suomi/karjala). Kymmenen haastateltavista sanoo, että heillä ei ole sukulaisia Suomessa tai jos on, eivät pidä heihin yhteyttä.

Kysymykseen siitä, ovatko karjala ja suomi eri kieliä, oli vaikea saada yksiselitteisiä vastauksia. Joku mainitsi, että jos peilaa venäjän kieleen, karjala ja suomi ovat samaa, mutta jos niitä vertaa keskenään, ne ovat kaksi eri kieltä. Suurin osa vastaajista piti tärkeänä kriteerinä sitä, että karjalan ja suomen kielen puhujat ymmärtävät toisiaan. Muutama pitikin karjalaa suomen murteena. Vastausten pohjalta suomea ja karjalaa piti eri kielinä 28 haastateltavaa, melkein samana kielenä niitä piti 19 ja kolme ei osannut sanoa. Huomionarvoista oli myös, että livvi oli monille etäisempi, vaikeammin ymmärrettävä kielimuoto kuin suomi.

Kysyimme myös, pitäisikö Karjalassa opettaa suomen kieltä. Melkein jokainen vastasi kyllä; vain yksi haastateltavista vastasi, että se on samantekevää. Monen mielestä suomen kielen osaaminen on tärkeää sekä turismin että opiskelu- ja työmahdolli-

suuksien kannalta. Muutama vastaajista mainitsi myös, että suomen kielen opettaminen voi auttaa säilyttämään karjalan kieltä.

8. Karjalan kielen tulevaisuudennäkymiä

Karjalan kielen tulevaisuus riippuu monen vastaajan mielestä siitä, mitä ihmiset haluavat. ”Katsotaan, mitä Petroskoissa saavat tehdyksi”, totesi eräs. Osa on sitä mieltä, että karjalan kielen asiaa olisi pitänyt ruveta ajamaan jo aikaisemmin. Huonona karjalan kielen tulevaisuutta pitää 25 vastaajaa, 14 ei osaa sanoa miten käy ja 14 näkee karjalan kielen tulevaisuuden positiivisena.

Vastauksissa ilmeni erikoinen ristiriita: useimmat olivat yksimielisiä siitä, etteivät lapset enää puhu karjalaa, näiden lapset eivät aikanaan luultavasti enää edes ymmärrä. Silti monet uskoivat, ettei karjalan kieli kokonaan häviä: ”ei kieli voi kokonaan kaota”. Kenties vastaajat ajattelivat karjalaa puhuttavan yleisemmin muissa kylissä, vaikkei kukaan niin sanonutkaan. Muuten on hankala ymmärtää, miten kieli voisi heidän mielestään jäädä olemaan ilman puhujia. Tämän tyyppinen luottamus karjalan kielen selviämiseen saattaa selittää sitäkin, miksi niin harva tunsikin kielen säilyttämiseen tähtäviin toimenpiteiden olevan tarpeen. Monet myös uskoivat karjalan kieltä puhuttavan vielä muutaman vuosikymmenen päästä, mutta sitä kaukaisemman tulevaisuuden tilannetta he eivät suostuneet arvioimaan, eivät uskoneet kenenkään kykenevän siitä mitään sanomaan.

Karjalan kielen tulevaisuus ei tuntunut koskettavan haastateltuja kielen puhujia kovinkaan voimakkaasti. ”Kun Karjalas elät niin pikkasen pitäis siitä kielestäkin älytää”, totesi kuitenkin eräs keski-ikäinen haastateltava. Suuria intohimoja kielikysymys herätti vain muutamissa vastaajissa. Nämä vastaajat ajoivat karjalan käytön laajentamista innokkaasti ja halusivat karjalan niin opetuskieleksi kuin viralliseksi asiointikieleksi.

Karjalan asemasta ja tulevaisuudesta ei kuulemma keskustella paljoakaan kylällä. Kylässä tosin oli ilmeisesti varsin vähän koko kylän yhteistä toimintaa ja tilaisuuksia keskusteluun. Vapaamuotoisissakaan keskusteluissa aihetta ei yleensä sivuta.

9. Yhteenvetoa

Useimmat haastatellut olivat kotonaan oppineet (ensiksi) karjalan, mutta kotikielenä oli nykyään useimmilla venäjä tai venäjä ja karjala. Puolisolle ja omille vanhemmille puhuttiin usein karjalaa, lapsille taas venäjää. Valtaosa vastaajista käytti karjalaa kuitenkin säännöllisesti arkielämässään.

9.1. Karjalan ja venäjän suhde

Haastattelujen perusteella karjalan kieli ei tunnu edustavan läheskään kaikille puhujilleen erityisiä karjalaisia, identiteettiin liittyviä arvoja. Pragmaattinen suhde kieleen oli vallitseva: tärkeintä oli saada viesti välitettyä. Kaikki haastatellut osasivat sekä karjalaa että venäjää, eikä kukaan kysyttäessä kertonut tuntevansa yhtään karjalaista, joka ei olisi venäjäntaitoinen. Kaksikielisyydellä on siis jo pitkät perinteet, ja sitä pidetään täysin luonnollisena. Ainoastaan pari kaikkein vanhinta haastateltavaa valitti, että venäjän käyttäminen tuntuu vaivalloiselta. Monen vanhuksen puheista saattoi päätellä, että karjalan kieli liittyi heidän mielessään menneeseen aikaan ja elämänpiiriin, joka on muutenkin häviämässä. Venäjän kielestä oli vastaajien mielestä selvästi enemmän hyötyä. Työ- ja koulutusmahdollisuudet ovat lähes täysin venäjänkielisiä. Siksi ei juurikaan paheksuta sitä, että nuoret puhuvat venäjää, vaikka monet heistä ymmärtävätkin karjalaa. Pahaa mieltä aiheutti vain se, etteivät nuoret aina suostu rajoittamaan venäjän käyttöä niille elämänalueille, joilla se on välttämätöntä, vaan usein puhuvat venäjää karjalankielisille isovanhemmilleenkin. Karjala ja venäjä ovat siis molemmat asettuneet omiin lokeroihinsa, omiin valtapiiireihinsä. Karjalan käytön piiri vain on hyvin suppea, ja supistuu edelleen.

9.2. Kielen arvostus

Karjalan kieltä ei hävetty, mutta välillä vastaajilla oli vaikeuksia perustella sitä, miksi karjalan kieli heidän mielestään olisi säilyttämisen arvoinen. Osan mielestä se ei edes ollut sitä. Eräs vastaaja jopa pelkäsi karjalan taitamisen huonontavan mahdollisuuksia oppia ”puhdasta suomea”. Hänen mukaansa venäläiset lapset oppivat parempaa suomea, jossa ei esiinny karjalan ”väärrä” vaikutusta. Toinen taas sanoi, että karjalaa oppineiden lasten venäjään jää aina karjalainen aksentti. Hän piti tätä valitettavana seikkana. Tällaisiin arvostuksiin on varmasti vaikuttanut ympäristön suhtautuminen: eräs haastateltava kertoi, kuinka aikanaan karjalaiset naureskelivat samoille työmaille sat-

tuneiden venäläisten puheelle, myöhemmin taas venäläiset naureskelivat karjalaisten puhuman venäjän karjalaiselle korostukselle.

9.3. Kielen tukemisen keinoja ja esteitä

Suurin osa vastaajista uskoi, ettei kielen elvyttäminen enää onnistu. Lapset eivät opi sitä enää kotonaan, eikä kouluopetus siinä tilanteessa enää auta. Lastentarhassa alkava opetus voisi joidenkin vastaajien mukaan johtaa parempiin tuloksiin: lapset oppisivat kielen luonnollisella menetelmällä eivätkä oppitunneilla ahkeroimalla, vieraana kielellä. Kielen laaja-alainen käyttö olisi myös ensiarvoisen tärkeää, karjalaa tulisi kuulla mahdollisimman paljon myös perhepiirissä, tiedotusvälineissä ja muissa arkipäivän yhteyksissä. Muutama kummeksuikin sitä, että täysin karjalaiset vanhemmat puhuvat kuitenkin lapsilleen venäjää.

Karjalan ei myöskään ajateltu pystyvän vastaamaan uuden ajan vaatimukseen. Sitä tulisi järjestelmällisesti mukauttaa vastaamaan niihin, sen kirjoitusasu tulisi vakinaistaa, muun muassa sanastoa tulisi päivittää. Tämä olisi kuitenkin mittava urakka, eivätkä vastaajat uskoneet mistään löytyvän – ainakaan lähitulevaisuudessa – siihen vaadittavaa poliittista tahtoa, saatikka sitten vaadittavia varoja.

9.4. Kuka voi vaikuttaa?

Vuokkiniemeläiset eivät ilmaisseet suurta uskoa siihen, että ihmisten omasta toiminnasta voisi olla apua. Päätökset tehdään heidän mielestään Karjalan tasavallan elimissä, ja niihin on tyydyttävä. Moni oli myös omasta mielestään jo liian vanha vaikuttamaan asioihin. Yleinen linja oli se, että tyytymättömyimpiä asioiden nykytilaan olivat kaikkein vanhimmat vastaajat. He eivät kuitenkaan uskoneet omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa kansalaisina. Mahdolliset uutiset karjalan kielen aseman parantamiseen tähtäävistä toimista, esimerkiksi karjalan kielen asemaa vahvistavasta kielilakiehdotuksesta, otettiin vastaan laimean ilahtuneesti, mutta niihin ei pantu järin suuria toiveita.

Lähteet

Pasanen, Annika 2003: *Kielipesä ja revitalisaatio. Karjalaisten ja inarinsaamelaisten kielipesätoiminta*. Pro gradu, Helsingin yliopisto.

Pyöli, Raija 1996: *Venäläistyvä aunuksenkarjala. Kielenulkoiset ja -sisäiset indikaattorit kielenvaihtotilanteessa*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 18.

<http://www.vuokkiniemi.net>